

16 Φεβρουαρίου 2021

Ορθοδοξία και Ελληνισμός (Runciman Steven)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Χάρης στην πρόνοια του Θεού η Χριστιανική θρησκεία ήλθε στον κόσμο αυτό σε μια μοναδική στιγμή της ιστορίας του. Οι Ρωμαίοι, είχαν μόλις ολοκληρώσει την κατάκτηση όλου του μεσογειακού κόσμου, προσφέροντας έτσι μια τεράστια έκταση, όπου άνθρωποι και ιδέες μπορούσαν να ταξιδεύουν ανεμπόδιστα. Περισσότερο ίσως σημαντικό ήταν το γεγονός ότι στην πολιτισμική ζωή αυτής της περιοχής δέσποζαν σοφοί και διδάσκαλοι γαλουχημένοι στις παραδόσεις του Κλασικού Ελληνικού κόσμου. η εξαιρετική εμβρίθεια των φιλοσόφων, επιστημόνων και καλλιτεχνών, που αρχικώς συναντάμε στις περιοχές του Αιγαίου πελάγους, απλώθηκε, χάρις στην τόλμη των Ελλήνων και τις κατακτήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου, σε όλες τις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου. Οι μεγάλες και επιφανείς πόλεις που είχαν ανθήσει στο πέρασμα των Μακεδόνων, ιδιαιτέρως η Αλεξάνδρεια στην Αίγυπτο, τώρα διέθεταν σοφούς αναθρεμμένους στην Ελληνική παράδοση, που είχε εμπλουτισθεί και από τις παραδόσεις των παλαιότερων αυτοκρατοριών της Ανατολής. Ακόμη και αυτή η Ρώμη και οι δορυφόροι της προσέβλεπαν στην Ελλάδα για την πολιτισμική υποδομή τους.

Έτσι η Χριστιανική Εκκλησία από τα πρώτα της χρόνια είχε να αντιμετωπίσει την πρόκληση του Ελληνισμού. Τι εννοούμε με τον όρο \“Ελληνισμός\”; Δεν είναι ταυτόσημος με τον Ελληνικό Εθνισμό, αν και οι σημερινοί Έλληνες δικαίως

μπορούν και διεκδικούν την συγγένεια με τους διανοητές και καλλιτέχνες της Κλασικής Ελλάδος, των οποίων την γλώσσα και την γη κληρονόμησαν. Νομίζω πως Ελληνισμός είναι βασικώς μια στάση του νου, η αναζήτηση μιας ερμηνείας του κόσμου στον οποίο ζούμε, η επιμονή για την γνώση όλων των φαινομένων του και η ελπίδα πως μπορούμε να κατανοήσουμε τα λάθη, τις θλίψεις και τις τραγωδίες του, πράγμα που τελικώς θα μας καταστήσει ικανούς να φθάσουμε στην αρμονία που το ανθρώπινο γένος πρέπει να ποθεί. Ήταν ένα τρομακτικό καθήκον. Πολλοί Έλληνες φιλόσοφοι - και πολλοί φιλόσοφοι σήμερα - ήσαν ειλικρινά απαισιόδοξοι. Όμως ο ερχομός του Χριστιανισμού φάνηκε σε άλλους να προσφέρει μια λύση. Η αυστηρή εμμονή του στις ηθικές αξίες, σε συνδυασμό με την έμφαση που έδινε στην αγάπη και την πίστη του στην τελική λύτρωση, γοήτευσε πολλούς στοχαστές. Αλλά για να γίνει αποδεκτός στον κόσμο της διανοήσεως όφειλε να συνταυτισθεί τρόπον τινα με τον κυρίαρχο Ελληνισμό. Και ήταν το μεγάλο επίτευγμα των πρώτων Χριστιανών Πατέρων, κυρίως, νομίζω, των Καππαδοκών, το ότι μπόρεσαν και εξέφρασαν το Χριστιανικό δόγμα με όρους που ήσαν αποδεκτοί από τους φιλοσόφους. Οι δε μεγάλες Οικουμενικές Σύνοδοι πρόσφεραν το φιλοσοφικό υπόβαθρο, το οποίο χρειαζόταν η Εκκλησία.

Η συμμαχία με τον Ελληνισμό διασφάλισε το μέλλον της Εκκλησίας. Αλλά με το πέρασμα του χρόνου και την μεγάλη εξάπλωση του Χριστιανισμού, εμφανίζονταν τάσεις που απέρριπταν την Ελληνική προσέγγιση. Ήσαν οι πιστοί που έμεναν αποκλειστικά στο εβραϊκό υπόβαθρο του Χριστιανισμού, οι φονταμενταλιστές, που υπάρχουν μέχρι σήμερα, και που επέμεναν στην αυστηρή τηρήση άκαμπτων ηθικών κανόνων και τελετουργικών τυπικών και στην κατά γράμμα ερμηνεία της Αγίας Γραφής. Περισσότερο αξιοληπτή και καθοριστική είναι ακόμη η γενική τάση των Εκκλησιών της Δυτικής Ευρώπης και των διαδόχων τους να υιοθετούν μία άκαμπτη στάση στην θεολογία τους. Τούτο οφείλεται στις ιστορικές συγκυρίες.

Όταν η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία κατέρρευσε από τις βαρβαρικές καταλήψεις, ήσαν οι δυτικές, λιγότερο πολιτισμένες, επαρχίες, που έπεσαν πρώτες στα βαρβαρικά χέρια. Κι όταν οι Ρωμαίοι διοικητές αναγκάστηκαν να παραιτηθούν, η μόνη εναπομείνασα μορφωμένη τάξη ήταν ο κλήρος. Αυτός δεν περιορίσθηκε μόνο στο καθήκον του να μεταστρέψει στον Χριστιανισμό τους εισβολείς. Επί πλέον προμήθευσε τους νέους άρχοντες με εγγραμμάτους υπαλλήλους και, προ πάντων, νομικούς. Ο νόμος ήταν η μεγάλη συμβολή των Ρωμαίων στον πολιτισμό. Πλην όμως η άκαμπτη εφαρμογή του ήταν αντίθετη προς την παράδοση του Ελληνισμού. Οι Ρωμαίοι θεολόγοι απαιτούσαν ακριβείς φόρμουλες και λογικά επιχειρήματα, όπως αναπτύχθηκαν από εκείνον τον αξιόλογο διανοητή, τον Θωμά Ακινάτη.

Στις Ανατολικές επαρχίες όμως, στο Βυζάντιο, οι νομικοί δεν ανήκαν στον κλήρο,

ήσαν λαϊκοί, και μια πιο φιλελεύθερη θεολογία ήταν επιτρεπτή, ενώ τηρούνταν ανέπαφα τα θεμελιώδη Χριστιανικά δόγματα, το δόγμα της Ενανθρωπήσεως και το δόγμα της Σωτηρίας. Προ πάντων, ενώ οι Δυτικές Εκκλησίες δεν αισθάνονταν ποτέ άνετα με τους μυστικούς που εμφανίζονταν στους κόλπους των -αν και δεν ήταν δυνατόν να μην αναγνωρίσουν την αγιότητα κάποιων μορφών, όπως ο Άγιος Ιωάννης του Σταυρού και η Αγία Τερέζα της Αβίλα- στην Ανατολική Εκκλησία ο μυστικός ήταν ελεύθερος να βρει τον δικό του δρόμο προς την σωτηρία. Εδώ είχε διατηρηθεί η Ελληνική στάση. Δεν υπήρξε ποτέ καμία σοβαρή προσπάθεια να εμποδιστεί η προσωπική αναζήτηση του Θεού.

Σε αυτόν τον βαθμό η παράδοση του Ελληνισμού έχει επιζήσει στην Ορθόδοξη Εκκλησία. και νομίζω πως είναι ακόμη απαραίτητη σήμερα. Η προσπάθεια των Δυτικών Εκκλησιών να εκσυγχρονίζουν την θρησκεία περιορίζει το αιώνιο μήνυμά της και η μέριμνα να υποτάξουν την θεολογία στην λογική συμφώνως προς τα σύγχρονα κοσμικά στερεότυπα απλώς οδηγεί τον λαό του Θεού στον αγνωστικισμό η ακόμη και τον αθεϊσμό. Αν όμως οι Ορθόδοξοι διατηρήσουν την συμμαχία τους με τον Ελληνισμό, θα μπορέσουν να διατηρήσουν την πνευματικότητά τους. Ίσως μετά από έναν αιώνα η Ορθόδοξη Εκκλησία θα είναι η μόνη από τις μεγάλες Χριστιανικές Εκκλησίες που θα έχει επιζήσει, αφού μόνη αυτή θυμάται πως η θρησκεία είναι μυστήριο, και πως ο Χριστιανός, βοηθούμενος από τους φιλοσόφους και τους θεολόγους του παρελθόντος και όχι τρομοκρατούμενος από αυτούς, δύναται να ακολουθήσει τις παραδόσεις του Ελληνισμού, και μαζί με τους ομοπίστους αδελφούς του, παραμένοντας ευπειθές τέκνο της Εκκλησίας του, να βρει τον δικό του δρόμο προς την σωτηρία.

Πηγή: agiazoni.gr